

Betiltott könyvek

Penguin
Random
House

A fordítás alapja:
Banned Books

Copyright © 2022 Dorling Kindersley Limited
A Penguin Random House Company

Fordította:
Tordai Éva, 2023

Szerkesztette: Árkos Eszter

Borítóterv: Akiko Kato
Illusztrátor: Emma Fraser Reid

HVG Könyvek, Budapest, 2024
Kiadóvezető: Budaházy Árpád
Felelős szerkesztő: Hungler Tímea

www.hvgkonyvek.hu

hvg **könyvek**

ISBN 978-963-565-455-0

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.
Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Tekerés Tímea
Nyomás: TBB, Szlovákia

MIX
Papír | A felelős erdő-
gazdálkodást támogatva
FSC® C022120

Tartalom

6 Előszó

1900 előtt

- 10 Dekameron
- 12 Canterbury mesék
- 14 A Wycliffe-biblia
- 18 Párbeszéddek: a két legnagyobb világrendszerrel
- 20 Respuesta a sor Filotea de la Cruz
- 21 Moll Flanders
- 22 Szodoma százhusz napja

19. század

- 26 Grimm-mesék
- 28 Frankenstein, avagy a modern Prométheusz
- 29 Mary Prince története
- 30 A Kommunista Párt kiáltványa
- 32 Fűszálak
- 34 Bovaryné
- 36 A fajok eredete természetes kiválasztás útján
- 40 Huckleberry Finn kalandjai
- 44 A föld
- 45 Ébredés

A két világháború között

- 48 Ulysses
- 50 Harcom (Mein Kampf)
- 51 Elmer Gantry
- 52 Lady Chatterley szeretője
- 56 A magány kútja
- 58 Búcsú a fegyverektől
- 60 Nyugaton a helyzet változatlan
- 61 Míg fekszem kiterítve
- 62 Szép új világ
- 64 Ráktérítő
- 68 Mefisztó
- 69 Elfújta a szél
- 70 Their Eyes Were Watching God
- 72 Érik a gyümölcs

A háború utáni évek

- 76 Feketék és fehérek
- 77 Anne Frank naplója
- 78 1984
- 80 Méhkas
- 82 Rozsban a fogó (Zabhegyező)
- 84 Fahrenheit 451
- 86 A Legyek Ura
- 88 Lolita
- 90 Giovanni szobája
- 92 Zsivago doktor
- 96 Borstal Boy
- 98 Széthulló világ
- 99 Meztelen ebéd
- 100 A Raisin in the Sun
- 102 Ne bántsátok a feketerigót!
- 104 A 22-es csapdája
- 106 Gépnarancs
- 108 Száll a kakukk fészkére

A 20. század második fele

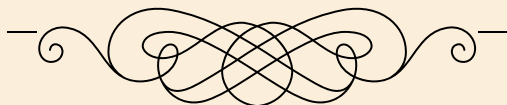
- 112 Malcolm X Önéletrajz
- 114 Hidegvérrel
- 116 I Know Why the Caged Bird Sings
- 120 Az ötös számú vágóhíd
- 121 Are You There, God? It's Me, Margaret
- 122 Black Voices from Prison
- 124 Maurice
- 126 A Gulag-szigetvilág
- 127 Mette bor hos Morten og Erik
- 128 Bíborszín
- 130 Kísértetház
- 132 The House on Mango Street
- 134 A buszmegálló
- 136 A szolgálólány meséje

- 140 A kedves
- 142 Spycatcher
- 144 A sátáni versek
- 148 Az alkimista
- 149 Final Exit
- 150 Vadhattyúk – Kína három lánya
- 152 Amerikai psycho
- 154 Lajja
- 156 Az Apró Dolgok Istene
- 158 Az Úr sötét anyagai
- 162 A Harry Potter-sorozat

21. század

- 166 Persepolis
- 168 Papírsárkányok
- 170 Az isztambuli fattyú
- 174 Fun Home: A Family Tragicomic
- 176 Junior – egy indián naplója
- 178 The Cartoons that Shook the World
- 179 Melissa (George)
- 180 The Hate U Give – A gyűlölet, amit adtál
- 182 A kormányzó halála
- 183 Moi les hommes, je les déteste
- 184 Stamped: Racism, Antiracism, and You
- 186 Det här är en svensk tiger
- 187 1000 év öröm és bánat
- 188 Név- és tárgymutató
- 192 Köszönetnyilvánítás

Előszó

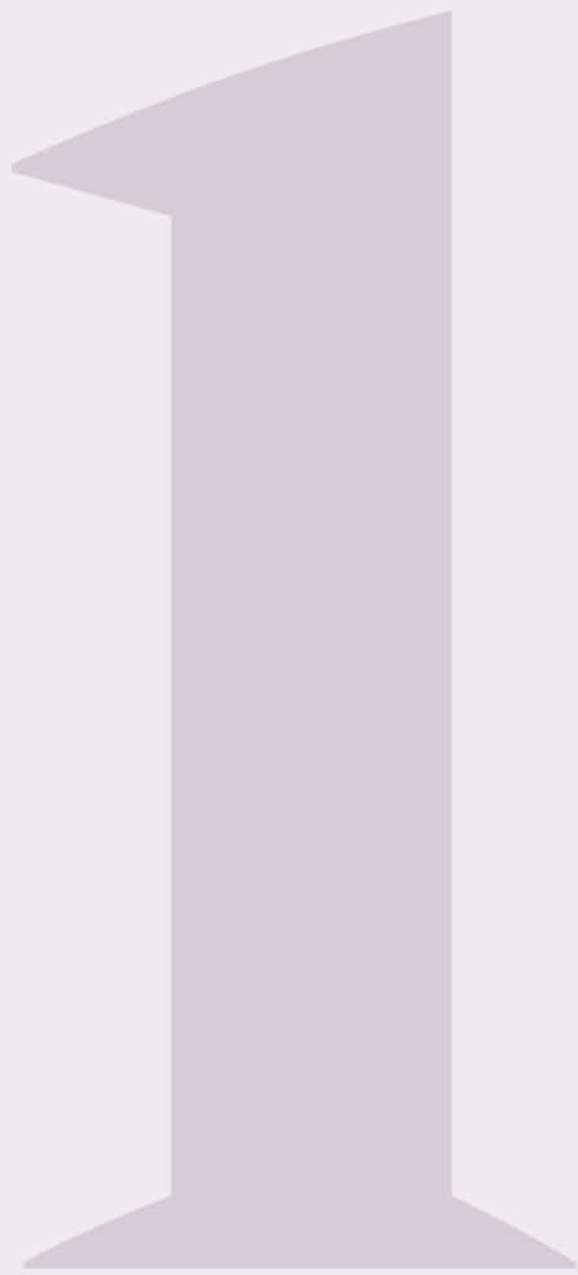

Betiltott könyvek az írás megjelenése óta léteznek. 1559-ben a katolikus egyház összeállított egy listát *Index librorum prohibitorum* (Tiltott könyvek jegyzéke) címmel. Több mint 400 évvel később, 1989-ben, Ruholláh Khomeini, az iráni ajatollah istenkáromlónak nevezte Salman Rushdie-t, *A sátáni versek* (*The Satanic Verses*) szerzőjét, és a hívőket a kivégzésére szólította fel.

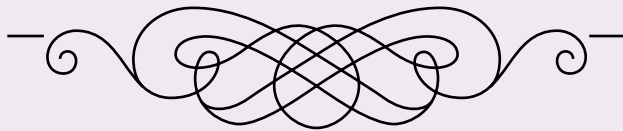
A cenzúra nem egyenlő azzal, hogy egy hatóság megtiltja a könyv megjelenését. Sokkal egyszerűbb megnehezíteni a könyvhöz való hozzáférést, például úgy, hogy nem teszik elérhetővé az iskolákban és könyvtárakban. Hasonlóképpen alattomos műfaj az öncenzúra. Ebben az esetben a szerző vagy kiadó maga áll el a problémásnak vélt könyv megjelentetésétől.

A szólásszabadságot legkorábban az Emberi és polgári jogok nyilatkozata deklarálta 1789-ben, a francia forradalom idején. Két évvel később az Egyesült Államok alkotmányának első módosítása szintén törvénybe foglalta ezt a jogot. Ennek ellenére továbbra is tiltottak be könyveket – csorbítva ezáltal az olvasói jogokat –, és számtalan bírósági pert folytattak le.

Ez a könyv olyan megosztó, provokatív és forradalmi művekről szól, amelyek megjelenését, árusítását vagy hozzáférhetőségét korlátozták valamikor a történelem folyamán. Az efféle cenzúra hosszú távon általában ellenkező hatást ér el. Mark Twain szerint (*lásd* 40. oldal) ha egy könyvet hozzáférhetetlenné tesznek, abból biztosan bestseller lesz, hiszen a tiltott könyvre mindenki kíváncsi.

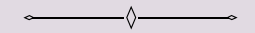

1900 előtt

Dekameron

Giovanni Boccaccio

1370-es évek

1900 ELŐTT

Giovanni Boccaccio *Dekameronja* (*Decameron*. Ford.: Révay József. Bp., Európa Könyvkiadó, 2009) 1348-ban játszódik, abban az évben, amikor a fekete halál elérte Firenzét. 10 fiatal szerepel benne, nők és férfiak, akik egy város melletti kastélyban keresnek menedéket. Unaloműzéséként 100 történetet mesélnek el egymásnak, 10 napon át.

A toszkán nyelvjárásban írt elbeszéléskötet rendkívüli népszerűségre tett szert, de tiszteletlen, sőt sokszor trágár hangnemével maga ellen fordította az egyházat. 1497. február 7-én Girolamo Savonarola domonkos rendi szerzetes a könyv egy példányát több más „bűnös” könyvvel és műtárggyal egyetemben nyilvánosan elégette az egyik prédikációja után a „hiúságok máglyáján”. Mintegy 60 évvel később IV. Pál pápa felvette a *Dekameront* a katolikus egyház által 1559-ben kiadott *Index librorum prohibitorumra*, azaz az inkvizíció engedélyével

„ [...] nincs oly tisztességtelen dolog,
mely tisztos szavakkal elmondva
bárkinek botránkozására lehetne. ”

Giovanni Boccaccio

nem bíró, tiltott könyvek listájára (*lásd* 161. oldal), mivel egyházi személyeket ábrázol nemi aktus közben. Bár a könyvet 1564-ben hivatalosan is betiltották, számos példány forgott közkézen továbbra is, így az egyház megpróbálta kiszedetni a szövegből a rá nézve sértő passzusokat. 1573-ban XIII. Gergely pápa jóváhagyott egy szerkesztett változatot – ebben a szexuális tartalom változatlanul hagyása mellett más szereplőkkel helyettesítették az egyházi személyeket. Kilenc évvel később V. Szixtusz pápa minden szexuális utalást eltávolíttatott a könyvből, ám az új kiadással sem volt elégedett, ezért a *Dekameron* rajta maradt a tiltott könyvek listáján.

A *Dekameron* erkölcstelenségét ismét felhozták a 19. század második felében Amerikában, amikor a közkönyvtárakból igyekeztek kiltítani az „illetlen” szövegeket. A legfelsőbb bíróság ugyan 1894-ben kimondta, hogy a *Dekameronhoz* hasonló klasszikusok nem tekintendők obszécennek, mégis több államban betiltották a művet, a kötetet árusító könyvkereskedők pedig zaklatásra és üldöztetésre számíthattak.